

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/107/2003

OPINIE O SILE KONFLIKTÓW SPOŁECZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2003

- Spośród różnych rodzajów konfliktów, o ocenę których pytaliśmy, za silne najczęściej uważa się obecnie antagonizmy między rządem a społeczeństwem (76%), rządzącymi a rządzo-
nymi (75%), a zwłaszcza między rolnikami a rządem (88%).
- Nieco rzadziej niż w poprzednim sondażu wskazywano konflikty mające źródło głównie w materialnym rozwarstwie-
niu: między postępującymi zgodnie z prawem a tymi, którzy je
naruszają (68%), ludźmi na szczycie i na dole drabiny
społecznej (64%), bogatymi a biednymi (60%).
- Większość Polaków do stron silnie skonfliktowanych zalicza
także ludzi o różnej orientacji ideologiczno-politycznej -
mających przekonania prawicowe lub lewicowe (62%), a także
wywodzących się z PZPR i byłych opozycjonistów związanych
z dawną „Solidarnością” (56%).
- Prawie połowa badanych dostrzega konflikty między właścici-
cielami zakładów, firm a pracownikami najemnymi (48%) oraz
między kierownictwem zakładów a pracownikami (47%).
- Mniej często za silne uważa się konflikty między ludźmi postę-
pującymi zgodnie z nauką Kościoła a tymi, którzy jej nie
przestrzegają (37%), między bezrobotnymi a mającymi pracę
(36%), władzami lokalnymi a zwykłymi mieszkańcami (33%)
oraz między młodymi a starymi (31%).
- Najrzadziej na istnienie silnych konfliktów wskazywano
w przypadku mieszkańców wsi i mieszkańców miast (20%)
oraz pracowników fizycznych i umysłowych (20%).

W ostatnich dziesięciu latach główną osią konfliktów społecznych w naszym kraju - najczęściej postrzeganych jako silne - były orientacje polityczne związane z dwoma blokami politycznymi - „postkomunistycznym” i „postsolidarnościowym”. Inne antagonizmy polityczne - takie jak między rządzącymi a rządzonymi czy też związane ze zróżnicowaniem społecznym lub strukturą klasową - rzadziej postrzegano jako silne źródło konfliktów społecznych.

Jednak w marcu 1999 roku na plan pierwszy wysunęły się konflikty między rządzącymi a rządzonymi, czego powodem było przypuszczalnie nasilenie się w tamtym okresie antyrządowych protestów i strajków, przesłaniających w opinii społecznej podział na obozy ideologiczne, gdyż pod koniec owego roku znów najczęściej wskazywano na konflikty między „postkomunistami” i „postsolidarnościowcami”. W marcu 2000 roku ponownie najczęściej wskazywano na konflikty między rządzącymi a rządzonymi oraz tymi, którzy postępują zgodnie z prawem, a tymi, którzy je naruszają, a mniej często na konflikty związane z poglądami - lewicowymi lub prawicowymi¹.

Najnowszy sondaż dotyczący tej kwestii² wskazuje na trwały wzrost znaczenia - w opinii ankietowanych - jako źródła silnych konfliktów społecznych w naszym kraju podziałów o nieideologicznym charakterze, wynikających z przeciwstawnych interesów i władzy, takich np. jak między rządzącymi a rządzonymi. (Dla uproszczenia mówiąc

¹ Por. komunikaty CBOS: „Postrzeganie konfliktów w naszym społeczeństwie”, kwiecień 1999 (opr. W. Derczyński); „Postrzeganie konfliktów społecznych”, styczeń 2000 (opr. W. Derczyński); „Opinie o sile i znaczeniu konfliktów społecznych”, kwiecień 2000, (opr. W. Derczyński).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (156) przeprowadzono w dniach 9-12 maja 2003 roku na liczącej 1264 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców kraju.

o silnych konfliktach potraktujemy łącznie opinie określające dany rodzaj konfliktów jako bardzo silny i silny.) Na znaczeniu zyskały także - jako źródło konfliktów - podziały związane z materialnym rozwarstwieniem społecznym.

Pytaliśmy o wiele różnych rodzajów konfliktów - o niektóre po raz pierwszy - w rozmaity sposób określając ich strony, aby lepiej uchwycić społeczne odczucia dotyczące linii podziałów występujących w naszym społeczeństwie.

Tabela 1

We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty między różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy:	Bardzo silne	Silne	Ogółem silne	Niezbym silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć
	w procentach					
- rolnikami a rządem	46	42	88	6	2	4
- rządem a społeczeństwem	29	47	76	15	4	5
- rządzącymi a rządzonymi	26	49	75	15	3	7
- tymi, którzy postępują zgodnie z prawem, a tymi, co je naruszają	22	46	68	19	3	10
- ludźmi na szczycie i na dole drabiny społecznej	24	40	64	18	7	11
- tymi, którzy mają poglądy lewicowe, a tymi, którzy mają poglądy prawicowe	19	43	62	20	5	13
- ludźmi bogatymi a biednymi	17	43	60	26	8	6
- byłymi komunistami wywodzącymi się z dawnej PZPR a byłymi opozycjonistami wywodzącymi się z dawnej „Solidarności”	20	36	56	19	9	16
- właścicielami zakładów, firm a pracownikami najemnymi	12	36	48	26	9	17
- kierownictwem zakładów a pracownikami	11	36	47	30	8	15
- tymi, którzy postępują zgodnie z nauką Kościoła, a tymi, którzy jej nie przestrzegają	9	28	37	35	18	10
- bezrobotnymi a mającymi pracę	9	27	36	32	20	12
- władzami lokalnymi (radnymi, wójtami itp.) a zwykłymi mieszkańcami miasta, gminy	7	26	33	37	15	14
- młodymi a starymi	6	25	31	46	19	4
- mieszkańcami miast a mieszkańcami wsi	3	17	20	37	36	7
- pracownikami fizycznymi a pracownikami umysłowymi	4	16	20	35	30	15

Obecnie najczęściej jako konflikty silne wskazuje się konflikty między rolnikami a rządem (88%). Na powszechność takiego przekonania składa się zapewne pamięć o często powtarzających się w ostatnich latach gwałtownych protestach rolniczych, uciążliwych dla innych, i o sporach, związanych z warunkami naszego przystąpienia do Unii Europejskiej (kwestie dopłat, obrotu ziemią i inne).

W ogóle konflikty, których stronami są rządzący i rządzeni, albo - w odmiennym sformułowaniu - rząd i społeczeństwo, są najczęściej wskazywane jako silne. Wyraźnie mniej często wskazywane są różne konflikty mające źródło w rozwarstwieniu społecznym, takie jak między bogatymi a biednymi, ludźmi na dole i na szczycie społecznej hierarchii czy też tymi, którzy postępują zgodnie z prawem, a tymi, co je naruszają. Zaliczenie tego ostatniego rodzaju konfliktów do związanych z rozwarstwieniem może wydawać się wątpliwe, ale wydaje się, że badani wskazując je mają na myśli przede wszystkim bogacenie się nieuczciwymi metodami, wielkie afery gospodarcze czy działania mafii, a także bogaczy przeciwstawianych uczciwym, zwykłym obywatelom, a nie zwykłych przestępców i zagrożenie przestępczością³. Tego typu konflikty uważa za silne co najmniej trzy piąte ankietowanych.

Dopiero na trzecim miejscu - po konfliktach, w których stroną jest rząd, i tych, wynikających ze zróżnicowania materialnego - znalazły się (jako „silne”) konflikty o charakterze ideologicznym: między tymi, którzy mają poglądy lewicowe, a tymi, którzy mają poglądy prawicowe (62%) oraz między byłymi komunistami wywodzącymi się z PZPR a byłymi opozycjonistami związanymi z dawną „Solidarnością” (56%).

Warto zwrócić uwagę, że odsetki osób niemających zdania w tych dwóch przypadkach („trudno powiedzieć”) są dość wysokie, zatem wiele osób przypuszczalnie nie dostrzega tego rodzaju podziałów społecznych. Trzeba też podkreślić, że inne konflikty, które także mają charakter „ideologiczny” - związane z przestrzeganiem nauki Kościoła - były wyraźnie rzadziej wskazywane jako silne (37%) i wiele osób uważało, że takich konfliktów w ogóle nie

³ Współczynnik korelacji tau b Kendalla między opiniami o sile konfliktów między bogatymi a biednymi i tymi, którzy naruszają prawo, a tymi, którzy go przestrzegają, wynosi 0,411 i należy do najwyższych, występujących między opiniami o konfliktach.

ma w naszym społeczeństwie (18%), co może wynikać z tego, że dotyczą one głównie postępowania w życiu codziennym i reguł dość powszechnie aprobowanych przez Polaków, choć nie zawsze przestrzeganych⁴.

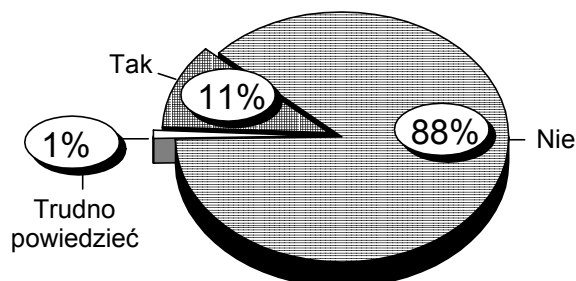
Konflikt związany z przestrzeganiem nakazów religii jest rzadziej wskazywany jako silny niż antagonizmy ekonomiczne: między właścicielami zakładów pracy albo kierownictwem tych zakładów a ich pracownikami. Na te dwie ostatnie kategorie wskazuje prawie połowa badanych (47% i 48%). Dość wysokie odsetki osób niemających zdania na temat tych konfliktów wynikają zapewne z tego, że wiele osób nie należy do aktywnych zawodowo i nie styka się z takimi sytuacjami, nawet pośrednio. Jeśli spojrzymy na odpowiedzi wśród różnych grup pracowników, to okazuje się, że odsetek badanych uważających takie konflikty za silne może sięgać nawet 60% (np. wśród robotników), społeczne znaczenie konfliktów tego rodzaju jest więc większe, niżby wskazywał na to sam ogólny odsetek odpowiedzi.

Względnie rzadko uważane są za silne w naszym społeczeństwie (przez mniej więcej jedną trzecią badanych) konflikty między: bezrobotnymi a mającymi pracę, władzami lokalnymi a mieszkańcami oraz młodymi a starymi. Większość ankietowanych jest zdania, że są one niezbyt silne albo że nie ma ich wcale, zwłaszcza w przypadku tego ostatniego. Tylko co piąty respondent (20%) uważa za silne konflikty między mieszkańcami miast a mieszkańcami wsi w ogóle oraz między pracownikami fizycznymi a umysłowymi. Podziały społeczne tego typu nie są w naszym społeczeństwie znaczącymi źródłami konfliktów.

Oprócz konfliktów, które były wymienione w kwestionariuszu, badani mogli jeszcze sami wymienić inne rodzaje czy typy konfliktów, które uważali za silne. Z tej możliwości skorzystał tylko co dziewiąty ankietowany, natomiast zdecydowana większość uznała, że nie ma innych silnych konfliktów.

⁴ Zwraca uwagę dość wysoka korelacja między wskazywaniem na ten rodzaj konfliktów a konflikty między młodymi a starymi: współczynnik korelacji tau b Kendalla wynosi 0,418 i jest najwyższy dla tego rodzaju konfliktów.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W NASZYM KRAJU WYSTĘPUJĄ JESZCZE JAKIEŚ INNE - NIEWYMIENIONE DOTĄD - SILNE KONFLIKTY MIĘDZY RÓŻNYMI GRUPAMI SPOŁECZNYMI?

Osoby, które wskazały na istnienie innych jeszcze konfliktów, najczęściej (11% postrzegających niewymienione w badaniu rodzaje konfliktów) mówiły o rozmaitych antagonizmach na tle narodowościowym (np. Cyganie a Polacy) oraz na tle rasowym (9%). Ale prawie równie często wymieniano zupełnie innego typu konflikty - między kibicami sportowymi (9%) czy przedstawicielami podkultur młodzieżowych (7%) oraz między Kościołem (duchowieństwem) a obywatelami, społeczeństwem lub wiernymi (w sumie 7% wśród wymieniających inne jeszcze rodzaje konfliktów). Mówiono też o konfliktach występujących w sferze polityki - między partiami politycznymi, w parlamencie itp. (6%) oraz związanych z przeciwstawnością interesów - np. między pracownikami a pracodawcami, lokatorami a właścicielami nieruchomości (5%). Wymieniano jeszcze konflikty na tle wyznaniowym (3%), między różnymi grupami zawodowymi (pielęgniarkami, górnikami) a rządem (3%), między społeczeństwem a mniejszościami seksualnymi (2%) oraz policją a gangsterami, przestępcami (2%).

Porównując wyniki ostatniego sondażu z danymi z lat ubiegłych - co dotyczy tylko części pytań - można zauważyć, że poczucie występowania silnych konfliktów między rządzącymi i rządzonymi jest równie częste jak przed trzema laty, podobnie jak między tymi, którzy mają poglądy lewicowe, a tymi, którzy mają poglądy prawicowe, natomiast wyraźnie rzadziej niż w latach ubiegłych uważa się za silne konflikty między byłymi komunistami wywodzącymi się z PZPR a byłymi opozycjonistami związanymi z dawną „Solidarnością”. Rzadziej też uważa się za silne konflikty między postępującymi zgodnie z nauką Kościoła a tymi, którzy jej nie przestrzegają.

Tabela 3. Postrzeganie konfliktów w różnych okresach

Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty między:	Bardzo silne lub silne							Niezbyt silne							Nie ma konfliktów							Trudno powiedzieć						
	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03
	w procentach																											
- rządzącymi a rządzonymi	67	65	59	68	69	75	75	21	24	28	21	23	16	15	3	2	3	3	1	1	3	9	9	10	9	7	8	7
- tymi, którzy postępują zgodnie z prawem, a tymi, co je naruszają	-	-	-	-	-	73	68	-	-	-	-	-	15	19	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	10	10
- byłymi komunistami wywodzącymi się z dawnej PZPR a byłymi opozycjo- nistami wywodzącymi się z dawnej „Solidarności”**	-	79	75	62	76	-	56	-	12	13	21	11	-	19	-	1	3	4	2	-	9	-	9	10	13	10	-	16
- tymi, którzy mają poglądy lewicowe, a tymi, którzy mają poglądy prawicowe	-	-	-	-	-	63	62	-	-	-	-	-	21	20	-	-	-	-	-	3	5	-	-	-	-	-	13	13
- właścicielami zakładów, firm a pracownikami najemnymi***	-	-	-	62	-	-	48	-	-	-	21	-	-	26	-	-	-	4	-	-	9	-	-	-	13	-	-	17
* W III '99 - „między młodszym a starszym pokoleniem”																												
** W XII '99 - „między miastem a wsią”																												
***W III '99 „ludźmi biznesu, właścicielami”																												
**** Wcześniej: „robotnikami”																												
Uwaga: dane z lat '94 i '97 pochodzą z badań „Opinie o gospodarce i państwie” przeprowadzonych przez CBOS na zlecenie The Australian National University oraz - w roku '97 - Instytutu Studiów Politycznych PAN																												

Tabela 3 (cd.). Postrzeżenie konfliktów w różnych okresach

Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty między:	Bardzo silne lub silne							Niezbýt silne							Nie ma konfliktów							Trudno powiedzieć						
	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03	'94	'97	'98	'99 III	'99 XII	'00	'03
	w procentach																											
- kierownictwem zakładów a pracownikami****	48	52	52	47	57	-	47	37	34	28	30	28	-	30	4	4	5	4	4	-	8	17	10	15	18	11	-	17
- tymi, którzy postępują zgodnie z nauką Kościoła, a tymi, którzy jej nie przestrzegają	-	-	-	-	-	43	37	-	-	-	-	-	36	35	-	-	-	-	-	10	18	-	-	-	-	-	11	10
- ludźmi bogatymi a biednymi	55	53	56	50	59	71	60	30	31	29	35	29	19	26	7	9	7	8	6	5	8	9	7	7	7	6	5	6
- ludźmi na szczycie i na dole drabiny społecznej	62	63	62	60	68	-	64	21	24	23	26	19	-	18	6	5	5	5	5	-	7	11	9	10	10	8	-	11
- bezrobotnymi a mającymi pracę	-	-	-	26	-	-	36	-	-	-	36	-	-	32	-	-	-	26	-	-	20	-	-	-	12	-	-	12
- młodymi a starymi*	-	-	-	26	-	36	31	-	-	-	44	-	45	46	-	-	-	23	-	14	19	-	-	-	7	-	5	4
- mieszkańcami miast a mieszkańcami wsi**	-	28	18	17	30	25	20	-	40	39	41	37	42	37	-	24	34	34	27	28	36	-	9	8	8	6	5	7
* W III '99 - „między młodszym a starszym pokoleniem” ** W XII '99 - „między miastem a wsią” *** W III '99 „ludźmi biznesu, właścicielami” **** Wcześniej: „robotnikami”																												
Uwaga: dane z lat '94 i '97 pochodzą z badań „Opinie o gospodarce i państwie” przeprowadzonych przez CBOS na zlecenie The Australian National University oraz - w roku '97 - Instytutu Studiów Politycznych PAN																												

Jednak nie tylko konflikty związane z ideologicznymi różnicami zdają się tracić na ostrości. Obecnie nieco rzadziej uważa się za silne również konflikty związane z rozwarstwieniem społecznym, np. między ludźmi na szczycie i na dole drabiny społecznej oraz związane z odrębnością interesów ekonomicznych konflikty między kierownictwem zakładów a pracownikami czy między właścicielami a pracownikami najemnymi. Tracą na znaczeniu także inne rodzaje konfliktów z wyjątkiem tych między bezrobotnymi a mającymi pracę. Na pierwszym planie są konflikty polityczne, w których stronami są sprawujący władzę polityczną i społeczeństwo lub poszczególne grupy społeczne.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy **rządem a społeczeństwem?**

(%)

	Silne	Niezbyst silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	76	15	4	6	1264
Płeć					
Mężczyźni	78	15	4	3	603
Kobiety	74	14	3	8	661
Wiek					
18-24 lat	77	14	6	3	196
25-34	78	18	2	2	213
35-44	81	16	2	1	200
45-54	78	14	3	5	280
55-64	80	11	5	5	135
65 lat i więcej	64	15	5	16	240
Miejsce zamieszkania					
Wieś	73	15	3	9	487
Miasto do 20 tys.	79	11	5	5	155
20-100 tys.	75	16	4	5	219
101-500 tys.	79	16	2	3	242
501 tys. i więcej mieszk.	77	13	7	2	160
Wykształcenie					
Podstawowe	71	14	4	11	379
Zasadnicze zawodowe	80	13	4	3	354
Średnie	78	16	3	3	405
Wyższe	73	19	2	5	126
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	76	20	2	3	81
Prac. umysł. niż. szczebla	72	18	3	7	80
Pracownicy fiz.- umysł.	78	13	5	4	81
Robotnicy wykwalifikowani	83	14	2	1	114
Robotnicy niewykwalifik.	92	7	1	0	39
Rolnicy	78	14	5	4	81
Pracujący na własny rach.	72	21	2	5	57
Bierni zawodowo					
Renciści	70	13	5	13	142
Emeryci	70	14	6	10	244
Uczniowie i studenci	81	15	3	1	114
Bezrobotni	81	13	2	5	167
Gospodynie domowe i inni	73	20	4	3	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	79	14	3	4	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	73	25	0	2	75
sekt. pryw. poza rolnict.	80	14	3	3	219
prywatnym gosp. rolnym	78	13	4	4	85
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	77	17	2	4	140
300-399	80	12	5	3	104
400-599	73	18	3	6	216
600-800	76	11	4	9	171
Powyżej 800 zł	72	20	3	5	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	80	11	4	6	465
Średnie	73	17	3	7	537
Dobre	75	16	5	4	260
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	69	21	2	9	80
Raz w tygodniu	77	14	3	6	623
1-2 razy w miesiącu	77	14	4	5	181
Kilka razy w roku	75	15	6	4	253
W ogóle nie uczestniczy	77	13	4	6	126
Poglądy polityczne					
Lewica	70	21	6	3	223
Centrum	76	17	3	4	383
Prawica	79	14	2	4	280
Trudno powiedzieć	76	10	4	10	377

Tabela 2. We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy tymi, którzy postępują zgodnie z prawem, a tymi, co je naruszają? (%)

	Silne	Niezbyst silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	69	19	3	9	1264
Płeć					
Mężczyźni	65	23	4	8	603
Kobiety	72	15	3	11	661
Wiek					
18-24 lat	69	18	6	8	196
25-34	71	19	5	5	213
35-44	68	21	3	7	200
45-54	71	20	3	6	280
55-64	73	16	2	9	135
65 lat i więcej	62	17	1	20	240
Miejsce zamieszkania					
Wieś	67	19	2	12	487
Miasto do 20 tys.	70	14	6	10	155
20-100 tys.	68	21	4	7	219
101-500 tys.	70	19	4	6	242
501 tys. i więcej mieszk.	70	19	2	9	160
Wykształcenie					
Podstawowe	66	16	2	15	379
Zasadnicze zawodowe	70	18	4	7	354
Średnie	67	20	4	9	402
Wyższe	73	21	3	3	126
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	67	22	4	7	81
Prac.umysł.niż.szczebła	70	17	6	6	80
Pracownicy fiz.-umysł.	72	15	5	8	81
Robotnicy wykwalifikowani	68	19	2	10	114
Robotnicy niewykwalifik.	70	11	8	11	39
Rolnicy	73	15	2	10	81
Pracujący na własny rach.	57	31	7	5	57
Bierni zawodowo					
Renciści	60	20	3	17	142
Emeryci	68	18	1	14	244
Uczniowie i studenci	73	18	6	3	114
Bezrobotni	69	21	2	7	167
Gospodynie domowe i inni	82	13	0	5	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	73	15	5	8	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	63	26	3	8	75
sekt. pryw. poza rolnict.	69	20	5	7	219
prywatnym gosp. rolnym	76	14	1	9	85
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	68	20	2	9	140
300-399	75	13	5	7	104
400-599	66	22	2	9	216
600-800	66	20	1	14	171
Powyżej 800 zł	67	22	5	7	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	71	18	2	9	465
Średnie	68	18	3	11	537
Dobre	64	21	6	8	260
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	74	10	5	11	80
Raz w tygodniu	71	17	2	10	623
1-2 razy w miesiącu	65	21	5	10	181
Kilka razy w roku	67	20	4	9	253
W ogóle nie uczestniczy	65	24	3	8	126
Poglądy polityczne					
Lewica	75	18	2	4	223
Centrum	68	20	4	8	383
Prawica	72	17	4	7	280
Trudno powiedzieć	63	18	3	16	377

Tabela 3. We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy **bogatymi a biednymi**?

(%)

	Silne	Niezbyst silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	60	26	8	6	1264
Płeć					
Mężczyźni	54	33	9	5	603
Kobiety	66	20	6	8	661
Wiek					
18-24 lat	60	31	5	4	196
25-34	61	23	11	4	213
35-44	61	29	6	3	200
45-54	59	27	7	6	280
55-64	69	21	6	5	135
65 lat i więcej	54	24	9	13	240
Miejsce zamieszkania					
Wieś	58	28	7	7	487
Miasto do 20 tys.	64	22	10	3	155
20-100 tys.	60	25	9	6	219
101-500 tys.	62	25	7	5	242
501 tys. i więcej mieszk.	57	28	5	9	160
Wykształcenie					
Podstawowe	59	24	8	9	379
Zasadnicze zawodowe	61	27	7	4	354
Średnie	59	26	8	7	405
Wyższe	61	32	7	1	126
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	56	32	9	3	81
Prac. umysł. niż. szczebla	57	32	10	1	80
Pracownicy fiz.-umysł.	71	14	6	8	81
Robotnicy wykwalifikowani	55	36	6	3	114
Robotnicy niewykwalifik.	77	11	4	8	39
Rolnicy	59	29	8	4	81
Pracujący na własny rach.	59	25	10	6	57
Bierni zawodowo					
Renciści	59	26	9	6	142
Emeryci	55	25	8	13	244
Uczniowie i studenci	63	26	7	3	114
Bezrobotni	59	28	6	6	167
Gospodynie domowe i inni	71	16	8	5	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	66	21	10	2	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	59	34	2	4	75
sekt. pryw. poza rolnict.	58	29	8	6	219
prywatnym gosp. rolnym	62	26	6	6	85
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	62	25	8	6	140
300-399	69	14	13	4	104
400-599	58	25	9	8	216
600-800	57	28	7	8	171
Powyżej 800 zł	60	26	9	5	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	61	25	7	6	465
Średnie	61	25	6	7	537
Dobre	55	30	11	4	260
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	64	14	12	10	80
Raz w tygodniu	61	27	6	5	623
1-2 razy w miesiącu	59	28	10	3	181
Kilka razy w roku	55	28	8	10	253
W ogóle nie uczestniczy	61	22	10	7	126
Poglądy polityczne					
Lewica	58	34	6	2	223
Centrum	60	27	6	6	383
Prawica	62	23	10	5	280
Trudno powiedzieć	59	22	8	10	377

Tabela 4. We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy tymi, którzy mają poglądy lewicowe, a tymi, którzy mają poglądy prawicowe?

(%)

	Silne	Niezbyst silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	62	20	5	13	1263
Płeć					
Mężczyźni	61	23	7	9	603
Kobiety	62	17	4	17	660
Wiek					
18-24 lat	61	21	6	12	196
25-34	63	24	3	10	213
35-44	65	20	9	6	200
45-54	64	18	5	13	280
55-64	70	18	4	8	135
65 lat i więcej	50	18	7	25	239
Miejsce zamieszkania					
Wieś	57	19	6	18	487
Miasto do 20 tys.	70	17	2	11	155
20-100 tys.	59	22	6	12	219
101-500 tys.	66	17	6	12	242
501 tys. i więcej mieszk.	63	27	5	5	160
Wykształcenie					
Podstawowe	56	16	6	22	378
Zasadnicze zawodowe	60	23	5	12	354
Średnie	65	21	5	9	405
Wyższe	68	19	8	5	126
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	72	19	6	4	81
Prac. umysł. niż. szczebla	64	22	5	9	80
Pracownicy fiz.- umysł.	58	29	3	10	81
Robotnicy wykwalifikowani	71	17	4	7	114
Robotnicy niewykwalifik.	59	9	8	24	39
Rolnicy	60	18	8	14	81
Pracujący na własny rach.	62	22	11	5	57
Bierni zawodowo					
Renciści	54	19	9	19	141
Emeryci	56	18	5	21	244
Uczniowie i studenci	77	20	2	1	114
Bezrobotni	53	22	5	20	167
Gospodynie domowe i inni	72	21	1	6	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	71	15	6	9	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	67	24	2	7	75
sekt. pryw. poza rolnict.	62	23	7	9	219
prywatnym gosp. rolnym	63	16	8	14	85
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	63	13	7	17	140
300-399	57	25	7	12	104
400-599	60	22	7	11	216
600-800	60	25	2	14	171
Powyżej 800 zł	69	19	5	7	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	59	18	7	16	465
Średnie	61	21	4	14	537
Dobre	65	22	6	7	260
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	66	11	3	20	80
Raz w tygodniu	64	20	5	11	623
1-2 razy w miesiącu	53	25	6	16	181
Kilka razy w roku	59	22	7	12	253
W ogóle nie uczestniczy	61	16	5	17	126
Poglądy polityczne					
Lewica	70	21	3	6	223
Centrum	62	24	6	8	383
Prawica	69	18	6	7	280
Trudno powiedzieć	51	16	6	27	377

Tabela 5. We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy właścicielami zakładów, firm a pracownikami najemnymi? (%)

	Silne	Niezbyst silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	26	9	17	1262
Płeć					
Mężczyźni	47	29	10	14	603
Kobiety	49	23	9	19	659
Wiek					
18-24 lat	47	29	11	13	196
25-34	47	34	12	7	213
35-44	51	26	11	13	200
45-54	51	25	9	15	280
55-64	57	22	8	13	135
65 lat i więcej	38	20	7	36	238
Miejsce zamieszkania					
Wieś	44	27	10	18	487
Miasto do 20 tys.	44	22	14	20	155
20-100 tys.	54	25	8	14	219
101-500 tys.	51	26	6	17	241
501 tys. i więcej mieszk.	50	27	10	13	160
Wykształcenie					
Podstawowe	42	24	10	24	377
Zasadnicze zawodowe	52	25	10	13	354
Średnie	49	29	7	15	402
Wyższe	52	25	12	11	126
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	56	18	17	10	81
Prac. umysł. niż. szczebla	41	39	8	13	79
Pracownicy fiz.- umysł.	53	29	8	10	81
Robotnicy wykwalifikowani	62	27	5	6	114
Robotnicy niewykwalifik.	59	16	18	8	39
Rolnicy	40	27	12	21	81
Pracujący na własny rach.	37	38	16	8	57
Bierni zawodowo					
Renciści	43	21	7	29	141
Emeryci	47	20	8	25	243
Uczniowie i studenci	40	37	13	10	114
Bezrobotni	51	26	8	15	167
Gospodynie domowe i inni	48	21	9	23	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	57	24	8	11	166
spółce właścicieli	49	24	15	11	75
prywatnych i państwa	49	24	10	9	219
sekt. pryw. poza rolnict.	49	32	10	9	219
prywatnym gosp. rolnym	41	28	9	22	85
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	47	24	12	17	140
300-399	53	25	11	11	104
400-599	49	26	10	15	216
600-800	47	26	4	23	171
Powyżej 800 zł	45	30	10	15	191
Ocena własnych war. mater.					
Złe	51	24	10	15	465
Średnie	47	26	7	20	537
Dobre	45	28	12	15	259
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	49	26	8	18	80
Raz w tygodniu	48	26	9	17	623
1-2 razy w miesiącu	47	28	12	13	180
Kilka razy w roku	45	29	10	16	253
W ogóle nie uczestniczy	53	14	12	22	126
Poglądy polityczne					
Lewica	54	27	11	8	223
Centrum	49	30	9	13	383
Prawica	47	28	10	16	279
Trudno powiedzieć	45	20	9	26	377

Tabela 6. We wszystkich krajach występują różnice, a nawet konflikty pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Jak silne, Pana(i) zdaniem, są w Polsce konflikty pomiędzy mieszkańcami miast a mieszkańcami wsi?

(%)

	Silne	Niezbyst silne	Nie ma konfliktów	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	37	36	7	1264
Płeć					
Mężczyźni	17	41	37	5	603
Kobiety	21	33	36	10	661
Wiek					
18-24 lat	30	34	27	8	196
25-34	17	43	37	3	213
35-44	19	42	34	5	200
45-54	16	39	38	7	280
55-64	18	39	36	7	135
65 lat i więcej	18	26	42	14	240
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	36	38	7	487
Miasto do 20 tys.	17	43	35	5	155
20-100 tys.	23	31	36	10	219
101-500 tys.	13	38	41	8	242
501 tys. i więcej mieszk.	28	38	28	6	160
Wykształcenie					
Podstawowe	23	30	37	10	379
Zasadnicze zawodowe	15	36	43	7	354
Średnie	18	43	32	7	402
Wyższe	26	40	32	1	126
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	24	40	35	1	81
Prac. umysł. niż. szczebla	20	44	32	4	80
Pracownicy fiz.- umysł.	17	32	38	12	81
Robotnicy wykwalifikowani	16	40	38	5	114
Robotnicy niewykwalifik.	14	36	49	1	39
Rolnicy	17	37	42	3	81
Pracujący na własny rach.	21	41	30	8	57
Bierni zawodowo					
Renciści	17	34	40	9	142
Emeryci	18	30	41	11	244
Uczniowie i studenci	31	38	28	3	114
Bezrobotni	20	44	27	9	167
Gospodynie domowe i inni	13	33	42	11	65
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	19	38	40	3	167
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	15	40	35	9	75
sekt. pryw. poza rolnict.	20	39	34	6	219
prywatnym gosp. rolnym	15	39	42	3	85
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	19	36	38	7	140
300-399	20	34	42	4	104
400-599	18	37	38	7	216
600-800	16	35	39	10	171
Powyżej 800 zł	18	41	36	5	192
Ocena własnych war. mater.					
Złe	20	35	38	7	465
Średnie	18	40	34	8	537
Dobre	20	35	38	7	260
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	20	33	36	10	80
Raz w tygodniu	20	37	36	8	623
1-2 razy w miesiącu	22	34	40	4	181
Kilka razy w roku	15	43	34	8	253
W ogóle nie uczestniczy	22	33	36	8	126
Poglądy polityczne					
Lewica	21	38	38	3	223
Centrum	18	41	35	6	383
Prawica	22	37	36	6	280
Trudno powiedzieć	18	32	38	12	377